

HYTTLÄMNINGAR FRÅN 1700-TALET VID

LÖVSTABRUK

Arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning, RAÅ 143:1 och 356, Österlövsta socken, Tierps kommun, Uppsala län

Arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2894

MIKAEL BERTHEAU

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Detalj av oljemålning från omkring år 1700 som visar Lövstabruks masugnanläggning i bakgrunden. Originalmålningen förvaras på Lövstabruks herrgård och konstnären är okänd.

BAKSIDA: Lövstabruks masugnsanläggning där man ser hur det brinner från masugnspiporna. Detalj av en oljemålning från 1660-talet som avbildar Lövstabruk. Konstnären är okänd och originalmålningen förvaras på Lövstabruks herrgård.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2015

HYTTLÄMNINGAR FRÅN 1700-TALET VID

LÖVSTABRUK

Arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning, RAÄ 143:1 och 356, Österlövsta socken, Tierps kommun, Uppsala län

MIKAEL BERTHEAU

Arkeologisk förundersökning

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2894

SAMMANFATTNING

I samband med sanering av förorenad mark inom fastigheten Skärsättra 4:1 utförde Arkeologikonsult AB en arkeologisk förundersökning. Anledning till undersökningen var att den planerade saneringen genomförs i mark där registrerade fornlämningar finns. Fornlämningarna utgörs av ett hyttområde (RAÄ 356) tillhörande Lövstabruk och som etablerades under 1600-talet samt enstensatt vattenränna (RAÄ 143:1). Marksaneringen innebar att man banade av markytan i anslutning till befintlig badplats med 0,2-0,6 meter.

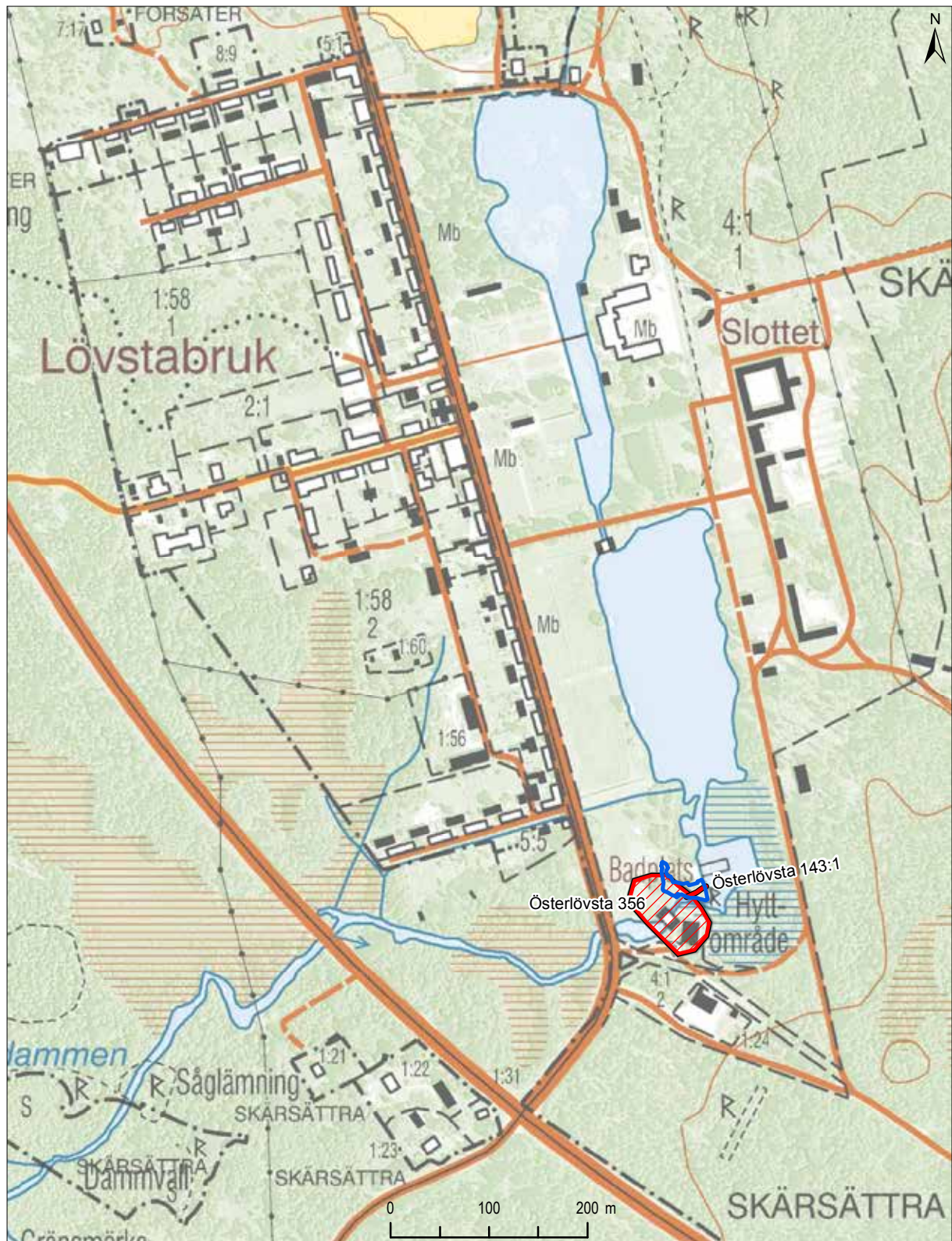
Lämningar efter hyttverksamhet hittades inom hela undersökningsområdet i form av enstensyll, slagglager, raseringslager och utrakningslager. Stensyllen utgjorde del av

norra gaveln till masugnsbyggnaden som visas på 1735 års karta och slagglagret i östra delen av undersökningsområdet har påförts i samband med att man fyllt ut den sankamarken under första halvan av 1600-talet. Slagglagret i nordvästra delen tolkas som ett utkastlager från masugnen som var belägen strax söder om undersökningsområdet. Norr om stensyllen framkom ett större raseringslager som påförts under slutet av 1700-1800-talet.

Fynd som kan kopplas till hyttverksamheten utgjordes bland annat av masugnsslagg, ett smidesstöd och en hävstång. Vidare hittades ett antal bitar gul-, grön- och vitglaserat ugnskakel som dateras till 1700-1800-talet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	7
SYFTE OCH GENOMFÖRANDE	7
HISTORISK BAKGRUND	7
RESULTAT OCH ARKEOLOGISK UTVÄRDERING	10
Slagglager	11
Hyttlämningar	12
REFERENSER	16
Litteratur	16
Arkiv och register	16
Historiska kartor	16
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER	17
BILAGOR	18
Bilaga 1. Anläggningsförteckning	18
Bilaga 2. Fyndförteckning	19

Figur 1. Fastighetskartan med RAÄ 143:1 och 356 och det aktuella området (blått) utmärkt. Skala 1:6 000.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av Statens fastighetsverk utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Skärsättra 4:1, Österlövsta socken, Tierps kommun och Uppsala län. Det berörda området ligger inom och i anslutning till fornlämningarna Österlövsta 143:1 och 356, vilka utgörs av en stensatt vattenränna och ett hyttom-

råde (se figur 1). Förundersökningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen Uppsala län (dnr: 431-426-15) under hösten 2015. Anledning till undersökningen var Statens fastighetsverks planer på att sanera förorenad mark i anslutning till befintlig badplats inom ovan angivna förundersökningsområde.

SYFTE OCH GENOMFÖRANDE

Syftet med förundersökningen var att i enlighet med länsstyrelsens beslut att dokumentera fornlämningar som kunde framkomma i samband med att förorenade massor avlägsnades. Förundersökningen utfördes genom avbaning av undersökningsområdet med maskin som skiktvis grävde ned lager för lager till ett djup

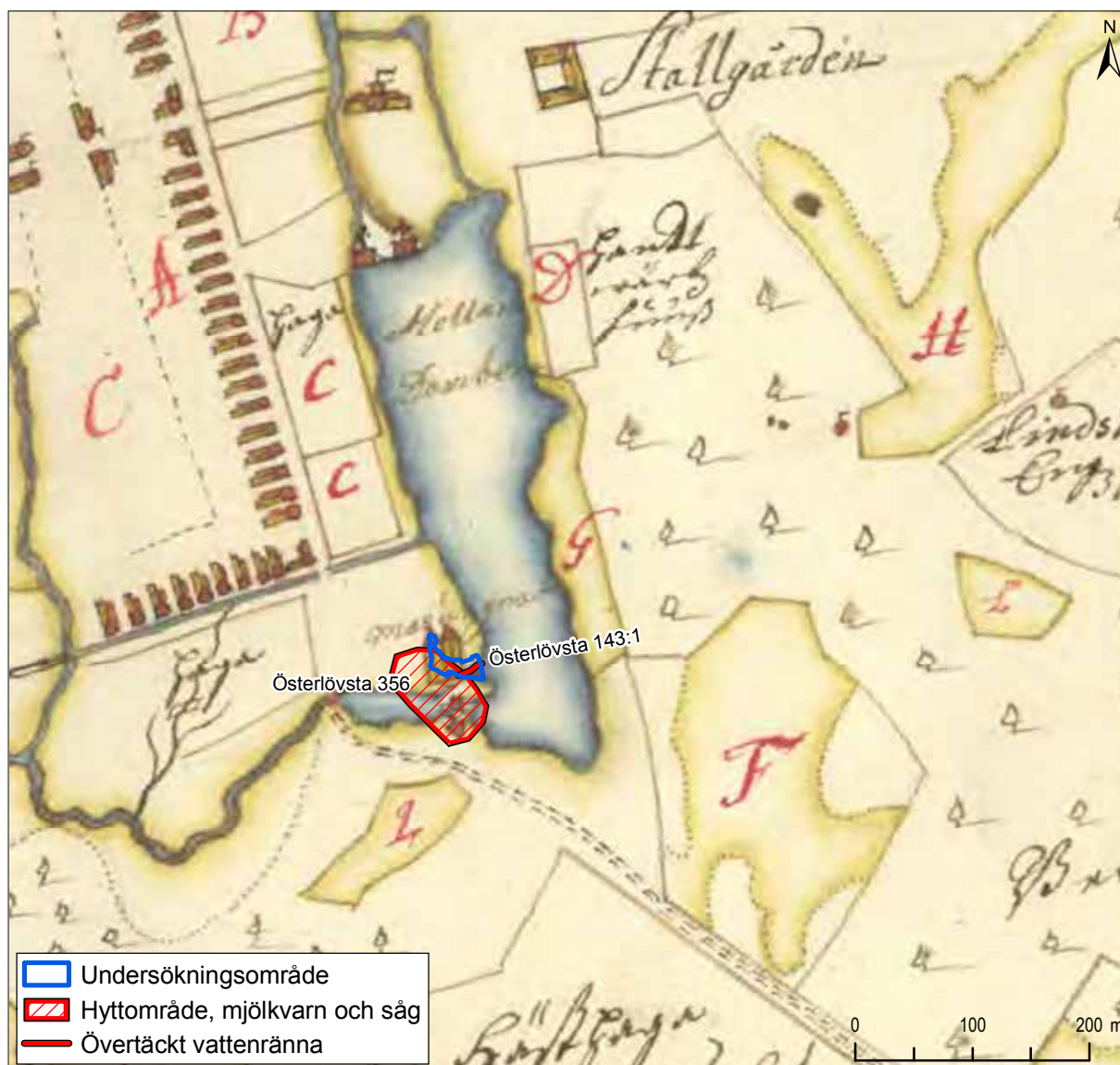
av 0,2-0,6 meter. Påträffade konstruktioner rensades fram för hand och dokumenterades. Samtliga kulturlager och anläggningar mättes in och dokumenterades med fotografering och skriftlig beskrivning. De digitala inmätningarna gjordes med GPS med nätverks - RTK.

HISTORISK BAKGRUND

Lövstabruk har anor från 1500-talet, först som bondebruk och senare som kronobruk. Under 1600-talets första hälft övertog familjerna De Besch och De Geer driften och de tillförde kapital och yrkesskickliga arbetare, som de värvade från Vallonien i Belgien. Vallonerna förde med sig ny teknik, bland annat den franska masugnen, som var effektivare än de traditionella hyttorna. I anslutning till förundersökningsområdet låg Lövstabruks masugn från omkring 1600 fram till mitten av 1700-talet, då den lades ned (se figur 2). Den franska masugnen i Lövstabruk var byggd i sten och hade två pipor (se omslagsbild). Ordet masugn avser egentligen endast pipan dvs den inre delen av hyttan, som betecknar hela anläggningen. I dagligt tal kallar vi hytta för masugn. Vattenkraft gav energi till bälgar och krossverk, men också till ett sågverk och en mjölkvarn som

var belägna söder om undersökningsområdet.

I masugnen framställdes tackjärn av järnmalm, som fraktades hit från Dannemoras gruvor. Men innan malmen kunde smältas rostades den för att minska orenheter och få den spröd. Därefter finfördelades den i bokningshammaren för att slutligen tippas ned i masugns-pipen tillsammans med kol. Det smälta järnet sjönk till botten av ugnen, tappades ut i formar, där det stelnade till tackjärn i den så kallade rådstugan. Tackjärnet bearbetades till smidbart stångjärn i brukets stångjärnsmedjor/hammarsmedjor. Stångjärn var landets viktigaste exportvara fram till mitten av 1800-talet. I masugnen bildades även slag, som göts till slaggtegel och användes vid husbyggen. När masugnen lades ned i mitten av 1700-talet togs tackjärnet hit från Tobo, även det ägt

Figur 2. Undersökningsområdet markerat på 1687 års karta. Skala 1:6 000.

av familjen De Geer. Under 1800-talet utvecklades ny industriell teknik att framställa järn, men på Lövstabruk fortsatte vallonsmidet fram till 1926 och kort därpå revs den sista smedjan.

Det finns två registrerade fornlämningar (RAÄ 143:1 och 356) inom undersökningsområdet. RAÄ 356 är i FMIS registrerat som småindustri i form av en kvarn, hyttlämningar och en sentida träindustri. Enligt äldre kartmaterial från 1699 och 1704 fanns en dubbel masugn, en bogningshammare, en mjölkvarn samt en såg på platsen (se figur 3). Byg-

gnaderna förstördes i samband med rysshärjningarna 1719 och 1788 återstod endast en kvarn på platsen. Ovan mark finns idag inga tydliga spår efter någon av dessa anläggningar.

RAÄ 143:1 är registrerat som dike/ränna. Vattenrännan är cirka 23 meter lång och orienterad i OSO-VSV riktning. Hela rännan är täckt med jord och endast stenvälv vid in- och utloppet är synligt (se figur 4). Rännan har ingått i vattensystemet till anläggningarna från småindustrin i närområdet.

Figur 3. RAÄ 143:1 och 356 samt undersökningsområdet markerade på 1699 års karta. Skala 1:6 000.

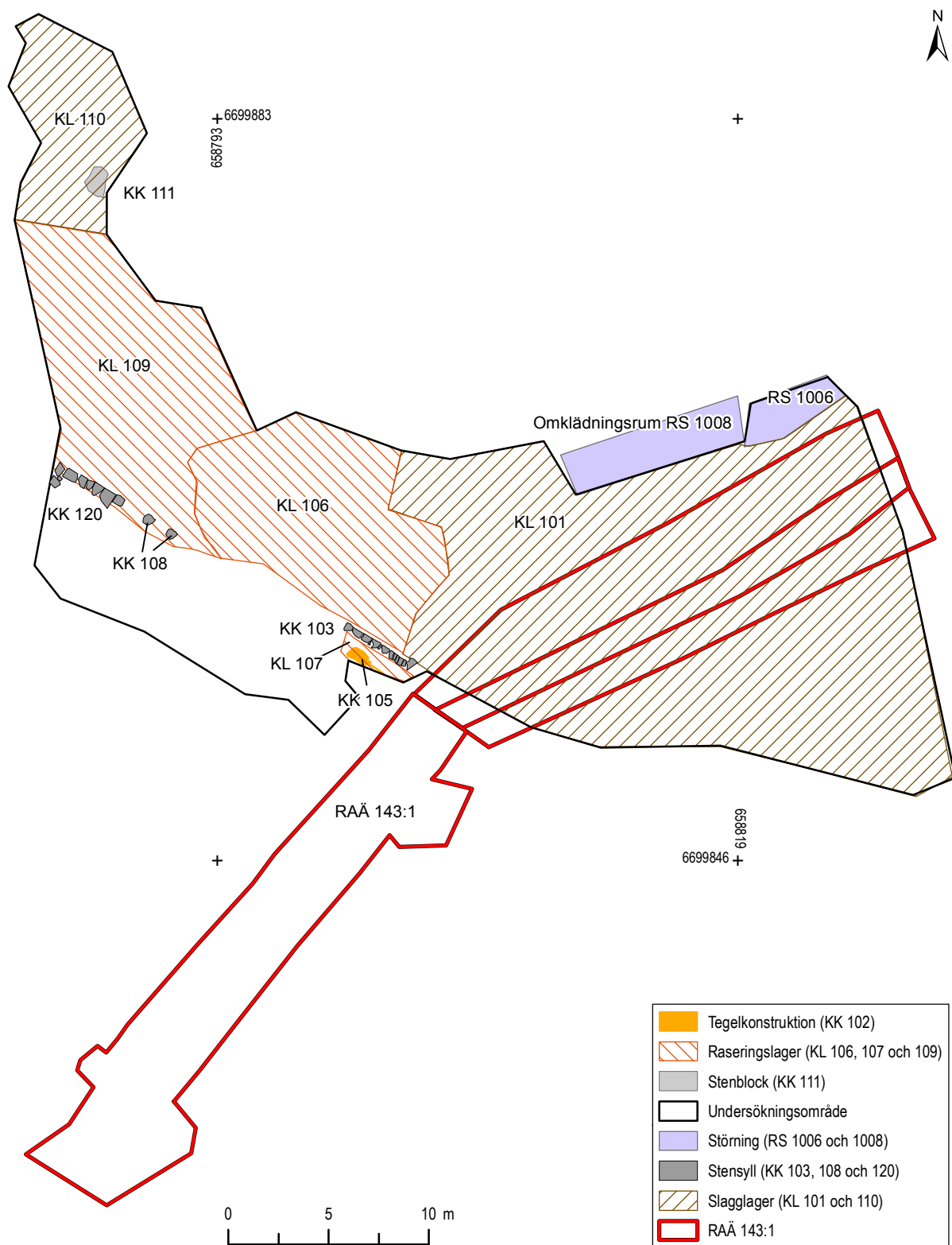

Figur 4. I förgrunden visas utloppet av vattenrännan RAÄ 143:1 och i bakgrunden syns slagglager KL 101 som täcker rännan och området närmast vattnet. Foto från öst.

RESULTAT OCH ARKEOLOGISK UTVÄRDERING

Terrängen inom undersökningsområdet slutar åt sydöst med en förhöjning i markytan orienterad i nordöstlig-sydvästlig riktning

där den täckta vattenrännan (RAÄ 143:1) är anlagd. Totalt avbanades 0,2-0,6 meter förorenade massor inom undersökningsområdet.

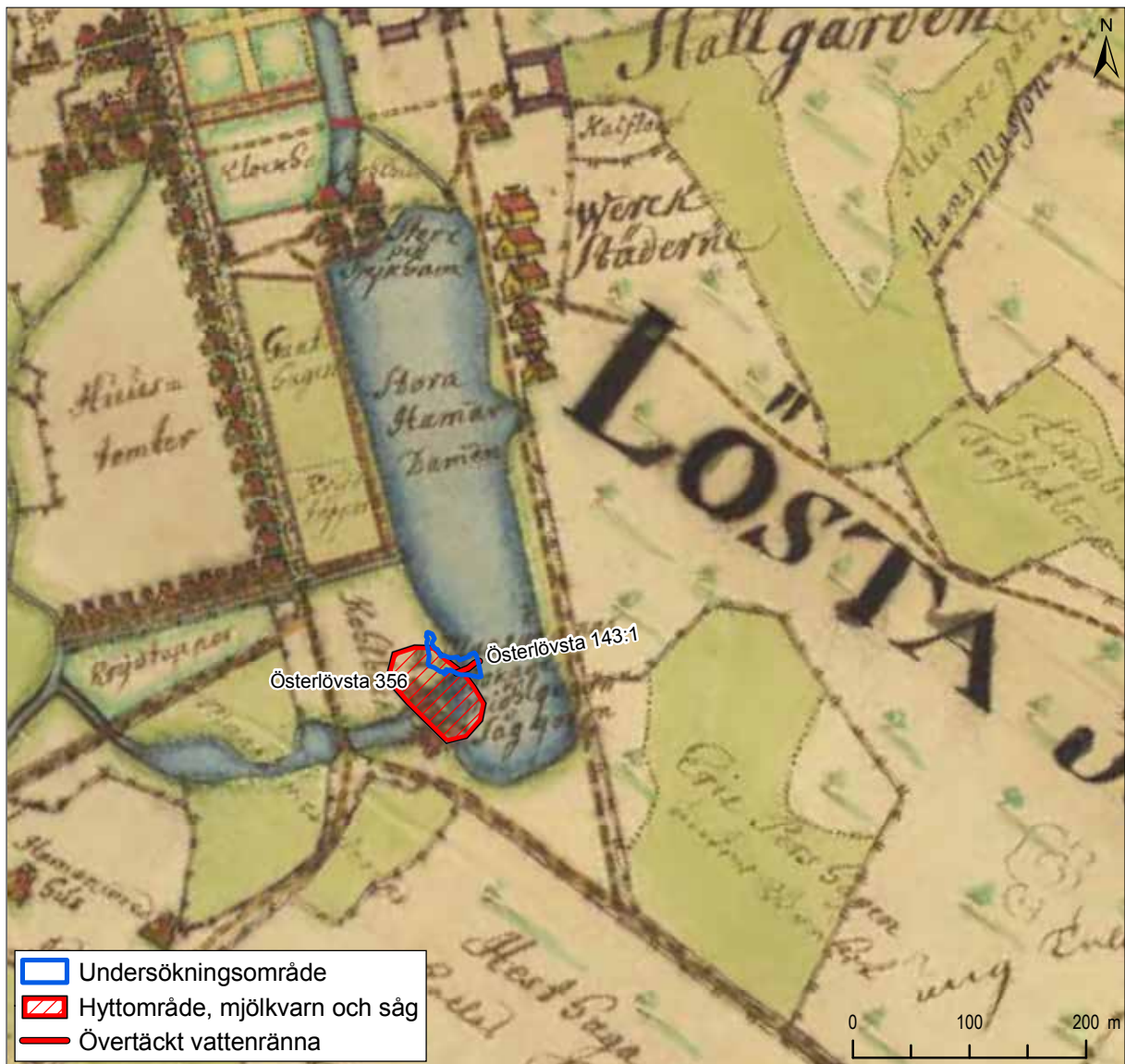
Figur 5. Översiktsskarta med anläggningar och kulturlager som framkom i samband med marksaneringen. Skala 1:300.

Slagglager

Under grästorven i östra delen av undersökningsområdet framkom ett 23 x 20 meter stort slagglager (KL 101) (se figur 5). Det var delvis bortschaktad i nordöstra och sydöstra delen i samband med anläggandet av befintlig badplats och hopptorn. Lagret var minst 0,5 meter tjockt och utgjordes av slagg upp blandat med sand, skärvig sten och kol. I väster överlagras KL 101 av ett raseringslager KL 106 och i öster täcker slaggen vattenrännan RAÄ 143:1. Lagret fortsätter utanför schaktbegränsningen i norr, söder och väster.

Slagglagret tolkas utgöra ett utfyllnadslager från första halvan av 1600-talet då man fyller

ut den sankna marken i sydväst och samtidigt anlägger den övertäckta vattenrännan RAÄ 143:1. Av bruksräkenskaperna från år 1687 på Lövsta ges en beskrivning över allt som byggs och förbättras under Louis och Emanuel de Geers tid. Bland annat återges följande om kolbacken som är området sydväst om stora hammardammen (se figur 6); ”kåhlbacken, som intet annat war tillförende än elakt kiärr och moraas, opfylt med många 1000:de lass gruus och slaggh och många tusende dagswärken därpå användt, nederlagdt innan han haar kunnat komma att jämbnas och brukas såsom han nu ähr;” (Thörnvall 1986, s 70f).

Figur 6. Undersökningsområdet markerat på 1704 års karta. Skala 1:6 000.

Drygt 20 kilo slaggtillvaratogs i slagglager KL 101. All slaggt ser ut vara resultatet av en likartad process och faller in under kategorin masugnsslaggt vilken bildas då metaller och svavel smälter ihop. Masugnsslaggt har ofta en glasartad konsistens och är blå i färgen (se figur 7).

Figur 7. Exempel på masugnsslaggt som hittades i KL 101.

I nordvästra delen av undersökningsområdet framkom ca 0,2-0,3 meter under grästorven ett 10 x 5 meter stort slagglager (KL 110). Lagret var minst 0,4 meter tjockt och täcktes av ett påfört lerlager som var uppblandat med metallföremål från 1900-talet. Ett större stenblock (KK 111) som mäter 1,6 x 1,3 meter framkom i öster och slagglagret låg dikt an emot stenblocket. KL 110 fortsätter i norr, öster och väster utanför schaktbegränsningen och i söder ligger det dikt an emot utfyllnadslager KL 109.

Slagglagret tolkas utgöra ett utrakningsslager från närliggande masugn som enligt äldre kartmaterial ska ha funnits strax söder om undersökningsområdet.

Fyndmaterialet i det här lagret innehöll en bit av ugnskakel av 1700-talstyp med plan yta och grön blyglasyr, spikar, masugnsslaggt samt del av en underliggare till en hjulaxel. Underliggaren är gjord i sten och mäter 24 x 17 x 11 cm och hållaren för axeln mäter 5,5 x 4 cm (se figur 8). Underliggaren utgör del av en konstruktionsdetalj till någon av småindustrierna i närområdet, t.ex till vattenhjulet som drev bälgarna och krossverket.

Figur 8. Underliggare till en hjulaxel som hittades i slagglager KL 110. Skala 1:4.

Hyttlämningar

Anläggningen bestod av en ca 20 meter lång stensyll (KK 103, 108, 120) orienterad i nordväst-sydöstlig riktning och utgör norra gaveln till masugnsbyggnaden som kan ses på 1735-års karta (se figur 9). Syllen var uppbyggd av 0,3-0,6 meter stora skarpkantiga stenar och bevarad i 1-2 skift till en höjd av 0,4 meter (se figur 10). Grunden var kallmurad och uppbyggd så att den hade en slät och rak yttersida åt norr och syllen fortsätter i nordväst utanför schaktbegränsningen. Två stenar i den västra delen av syllen (KK 120) var 0,25 meter lägre än omgivande stenar. Dessa hade en flat ovansida och har troligen utgjort en ingång till den byggnad som vilat på syllen. Ingången har då varit ca 0,9 meter bred. Stora delar av syllens mittparti är utrasad.

På insidan av den östra syllen (KK 103) framkom en 1,8 x 0,6 meter stor tegelkonstruktion (KK 102) som bestod 0,29 x 0,14 x 0,08 och 0,29 x 0,13 x 0,03 meter stora murade tegelstenar (se figur 11). Konstruktionen är bevarad i 2-3 skift till en höjd av 0,23 meter och vilade dikt an emot underliggande siltlager. Ett raserings/utfyllnadslager (KL 107) överlagrade tegelkonstruktionen som fortsätter i söder utanför schaktbegränsningen.

Konstruktionen tolkas som del av ett golv/överbyggnad som rasat in i sam-

Figur 9. Detalj av Olof Gerdes karta från 1735 med stensyllen (KK 103, 108, 120) och vattenrännan RAÄ 143:1 markerade. Q = masugn och bokare, R = mjölkvarn och S = sågkvarn. Vidare ses rostvedstravar och malmhögar strax norr om masugn-anläggningen. Skala 1:1 500.

Figur 10. Östra delen av syllen (KK 103) som tillhör masugnsbyggnaden som visas på 1735 års karta. I bakgrunden till vänster i bild syns tegelkonstruktion KK 102. Foto från SÖ.

Figur 11. Tegelkonstruktion KK 102. Foto från N.

band med att masugnen togs ur bruk under andra halvan av 1700-talet.

I lagret (KL 107) som täckte tegelkonstruktionen hittades nio stycken kakelugnsbitar varav de flesta fragmenten är av 1700-talstyp med plan yta och gul blyglasyr (se figur 12). Det förekommer också några kakelbitar från 1800-talet med en vit glasyr. Föremål som kan kopplas till hyttverksamheten utgjordes av ett smidesståd, en avbruten hävstång och masugnsslagg (se figur 13). Stådet mäter ca 38 x 14 x 9 cm och dess häl och horn är av vilket tyder på att det är ett kasserat ståd. Vidare hittades två delar av en hävstång i det här lagret, varav den ena avslutas med en kringla i änden. Hävstången var ca 1,29 meter lång och hade ett rektangulärt tvärsnitt. Hävstången har antagligen använts för att öppna och stänga dammluckorna i samband med regleringen av vattentillförseln till anläggningarna i området.

Figur 13. Fynd som kan relateras till hyttverksamheten utgjordes bland annat av ett smidesståd och en avbruten hävstång.

Figur 12. Gulglaserat rumpkavel till kakelugn som dateras till 1700-talet. Skala 1:2.

Strax norr om stensyll (KK 103, 108, 120) påträffades ett 20 x 8 meter stort raseringslager (KL 106 och 109) (se figur 14). Det utgjordes av bränd lera, tegelstensbitar, sot, träkol och skärvig sten. Lagret var minst 0,2-0,3 meter tjockt och fortsätter utanför schaktbegränsningen i norr och väster. I öster täcker det här lagret slagglager KL 101. Raseringslagret har påförts över tid efter att masugnen tagits ur bruk

under andra halvan av 1700-talet – 1800-talet.

I raseringslager KL 109 hittades fynd av järnframställning i form av ställstensbitar, masugnsslagg och järnmalm (se figur 15). Ställsten är en värmetålig sten av glimmerskiffer som ingick i konstruktionen av masugnspan. Vidare hittades i det här lagret en gjuten slaggtegelsten och en eldfast tegelsten från

Bjuvs tegelbruk i Skåne (se figur 16). Mas-sugns slagg började användas som byggnads-material under andra halvan av 1700-ta-let och tegelbruket i Bjuv grundades 1825.

Den arkeologiska förundersökningen som gjordes visar att det finns välbevarade an-läggningar och kulturlager från hyttverk-samheten i form av stensyllar och slagglager. Undersökningen resulterade i att tidigare okända lämningar av masugnsbyggnaden kunde dokumenteras samt att utfyllnaden av den sankta marken som beskrivits av det skriftliga källmaterialet kunde bekräftas.

Figur 14. Raseringslager KL 106 och 109. I förgrunden visas slagglager KL 101 och till vänster i bild syns stensyll KK 103. Foto från Ö.

Figur 15. Delar av ställsten och järnmalmsbitar som hittades i raseringslager KL 109. Skala 1:4.

Figur 16. Gjuten slaggsten och en eldfast tegelsten från Bjuvs tegelbruk i Skåne. Skala 1:4.

REFERENSER

Litteratur

ANFÄLT, T. 1993. *Lövstabruk. En guide till herrgårdens och brukets historia*. Uppsala.

ANFÄLT, T. 1996. *Vallonerna*. Stiftelsen Leufstabruks utställningskataloger nr 3. Uppsala.

BERTHEAU, M. 2013. *Lövstabruk - Järnframställningslämningar i form av slagglager*. Förundersökning genom schaktövervakning vid fornlämningarna RAA 143:1 och 356, Österlövsta socken, Tierps kommun, Uppsala län. Rapporter från Arkeologikonsult 2013:2714.

THÖRNVALL, F. 1986. *Leufsta, ett gammalt upp-landsbruk. Käll- och litteraturstudier*. Uppsala.

THÖRNVALL, F. 1987. *Vår äldsta järnhantering*. Uppsala.

Arkiv och register

Antikvariskt-topografiska arkivet (ATA)
Fornminnesregistret (FMIS)

Historiska kartor

Lövstabruk 1687
Lövsta nr 1, Österlövsta socken
Geometrisk avmätning 1687
Lantmätare Jacob Braun
LMS B88-30:2

Lövstabruk 1699
Österlövsta socken, Delination 1699
Lantmätare Peter Mört
LMS B88-1:2

Lövstabruk 1704
Lövsta nr 1, Österlövsta socken
Ägomätning 1704
Lantmätare Jacob Braun
LMS B88-30:3

Lövstabruk 1735
Grundritning över Leufsta Bruk 1735
Olof Gerdes
Riksarkivet, Uppsala län n:o 2,
Österlövsta församling

ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	2894
Länsstyrelsens dnr:	431-426-15
Beställare:	Statens fastighetsverk
Typ av undersökning:	Förundersökning i form av schaktövervakning
Utförandetid, fältarbete:	21 september – 6 oktober 2015
Län:	Uppsala
Landskap:	Uppland
Kommun:	Tierps kommun
Fastighet:	Skärsättra 4:1
RAÄ nr:	RAÄ 143:1 och 356
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Personal:	Mikael Bertheau (projektledare) och Michél Carlsson
Rapportansvarig:	Mikael Bertheau
Planer och kartor:	Mikael Bertheau
Lay-out:	Mikael Bertheau
Kvalitetssäkring:	Michél Carlsson
Fynd:	Fynd har tillvaratagits och förvaras hos Arkeologikonsult i avvaktan på fynd fördelning. Städet och hävstången är utlånade till Lövstabruk.

BILAGA 1. ANLÄGGNINGSFÖRTECKNING

Kontext nr	Objekt	Storlek (m)	Beskrivning
100	Övertäckt vattenränna	23 x 6	RAÄ 143:1 är registrerat som dike/ränna. Rännan är ca 23 m lång och orienterad i oso-vsv riktning. Rännan täcks av ett 0,2-0,5 m tjockt slagglager kl 101 och endast stenvälvet vid in och utloppet är synligt. Stenvälvet mäter ca 2,2 m och består av huggna granit stenar som mäter 0,1 x 0,4 x 0,5 m. Stenarna är ställda på högkant. På vardera sida om myningen finns en ca 2 m bred stödmur som håller valvet på plats. Stödmuren består av 0,5 x 0,7 m stora rundade och skarpkantiga stenar. Endast delvist frilagd i samband med saneringen. Rännan har ingått i vattensystemet till bokiningshammaren och masugnarna.
101	Slagglager	27 x 21	Slagglager uppblandat med större sten. Minst 0,5 m tjockt. Lagret överlagrar vattenrännan KK 100 och fortsätter i norr utanför schaktbegränsningen. Övre delen av slagglaget i norr är bortschaktat i samband med anläggandet av badplatsen och i SÖ är övre delen bortschaktat i samband med anläggandet av hopptornet/schaktning för dike. Slaggmassorna har påförts under 1600-talet för att torr lägga marken.
102	Tegelkonstruktion	2 x 0,6	Tegelkonstruktion som består av 0,29 x 0,14 x 0,08 och 0,28 x 0,13 x 0,03 m stora murade tegelstenar. Tegelstenarna är bevarade i 2-3 skift till en höjd av 0,23 m och 1,8 m bred. Konstruktionen fortsätter i söder utanför schaktbegränsningen. Konstruktionen täcktes av raseringsmassor KL 107 (0,2 m) och grästorv (0,1 m). Fynd av smidesstäd, järnstänger, mörkgul glaserat ugnskakel (1700-tal) och botten till en glasflaska i raseringsmassorna (KL 107). Tegelkonstruktionen vilar dikt an mot ett siltlager och är belägen ca 0,4 m söder om stensyll KK 103. Tegelkonstruktionen kan utgöra del av ett nedrasat golv/tak.
103	Stensyll	4 x 0,5	Kallmurad stensyll som består av 0,4 x 0,5 - 0,2 x 0,4 m stora skarpkantiga stenar. Syllen är bevarad i 1-2 skift till en höjd av 0,2 m. Stenarna är lagda med den flata sidan åt norr och orienterad i nv-sö riktning. Syllen framkom ca 0,1-0,15 m under grästorven. Fynd av bla gulglaserat ugnskakel på insidan av syllen. Syllen utgör tillsammans med stensyll KK 108 och KK 120 del av NÖ gaveln av masugnsbyggnaden som visas på 1735 års karta.
104	Vattenkanal	30 x 4,1	Kallmurad vattenkanal som består av 0,6 x 1 m stora skarpkantiga stenar. Kanalen ansluter med RAÄ 143:1 (övertäckt vattenränna) i norr och har samma sträckning som kanalen på 1735 års karta.
105	Utrasade syllstenar		Två stenar som framkom i sydvästra schaktkanten som mäter 0,36 x 0,66 m och 0,2 x 0,3 m. Stenarna utgör utrasade syllstenar från KK 103.
106	Raseringsmassor	14 x 8	Påförda massor som utgjordes av bränd lera, tegelkross, tegelstenar, träkol, sot, eldpåverkade stenar och slagg. Överlagrar slagglager kl 101 i öster. Tjocklek minst 0,2-0,4 m.
107	Raseringsmassor	3,4 x 0,9	Raseringsmassor som täckte tegelkonstruktion kk 102 och beläget på insidan om stensyll kk 103. Lagret är ca 0,2 tjockt och framkom ca 0,15 m under grästorven och bestod av tegelkross, gula tegelstenar (0,28 x 0,14 x 0,07m), murbruk och mindre stenar. Under det här lagret och tegelkonstruktionen framkom ett mer homogent mörkbrunt siltlager. Fynd av ugnskakel (gulglaserat), smidesstäd, järnstänger, spik och lite slagg. Lagret fortsätter i söder utanför schaktbegränsningen.
108	Stensyll	3 x 0,7	Syllen består av 2 stycken stenar som mäter ca 0,46 x 0,48 m. Syllen är orienterad i ns-sö riktning och framkom ca 0,1-0,35 m under grästorv och kl 109. Syllen ligger nästan i linje med syll KK 103 i öster och är del av stensyll KK 120.
109	Brand/raseringslager	19 x 8	Omrört mörkbrun/svart siltig sand uppblandat med smästen, träkol och sot. Inslag av tegelkross och slagg. Fynd av ställsten, järnmalm och sandsten. Tjocklek 0,2-0,4 m. Lagret överlagrar stensyll KK 108 och troligen KL 106. Lagret är beläget på västra delen av undersökningsområdet.
110	Slagglager	10 x 7,5	Svart slagglager med fynd av järnmalm, grönglaserat ugnskakel (1700-tal), spik och del av en underliggare till en hjulaxel. Lagret är minst 0,4 m tjockt och täcktes av lera med skrot (0,1-0,25 m) och grästorv 0,1 m. Lagret tolkas som ett utkastlager från närliggande masugn. Lagret framkom i NV delen av UO där terrängen sluttar svagt åt öster.
111	Stenblock	1,6 x 1,2	Ett större stenblock framkom i NÖ delen av UO. Slagglager KL 110 låg dikt an emot stenblocket.
120	Stensyll	3,7 x 0,55	Syllen utgjordes av sju stenar orienterade i NV-SÖ riktning. Syllen var avgrävd i öster och fortsatte utanför schaktbegränsningen i väster. Stenarna bestod av kallmurade kantiga stenar i storleken 0,5-0,7 m. Syllen var uppbyggd så att den hade en slät och rak yttersida. Två stenar i den västra delen av syllen var 0,25 m lägre än omgivande stenar. Dessa hade en flat ovensida och har troligen utgjort en ingång till den byggnad som vilat på syllen. Ingången har då varit ca 0,9 m bred. Då syllen framkom i botten av det stipulerade schaktjupet kunde det inte avgöras om den bestod av flera skift. Syllen utgör tillsammans med stensyll KK 103 och 108 del av norra gaveln till den masugnsbyggnad som visas på 1735 års karta.
1006	Påford sand	6 x 2,2	Sand (0,15-0,2 m) som är påfört i samband med anläggandet av badplatsen i norr. Täcker slagglager kl 101 i nö.
1007	Påford sandig grus	11 x 13	Sandig Grus som är minst 0,2 m tjockt. Påfört i samband med anläggandet av hopptornet i söder. Täcker slagglager kl 101. Framkom ca 0,05- 0,1 m under grästorven och fortsätter i söder utanför schaktbegränsningen
1008	Omklädningsrum	9 x 2	Befintligt omklädningsrum

BILAGA 2. FYNDFÖRTECKNING

Fyndnr	Material	Objekt	Del	Definition	Beskrivning	Datering	Antal
101:310:1	Järn	Slagg		Masugnsslagg	ca 20 kilo		8
107:308:1	Lera	Kakel	Rump Kant	Ugnskakel	Gul glasyr	1700-tal	6
107:308:2	Lera	Kakel	Rump Kant	Ugnskakel	Vit glasyr	1800-tal	3
107:309:1		Städ		Smidesstäd			1
107:309:2	Järn	Hävstång		Hävstång			2
110:485:1	Bergart, odef.	Underliggare		Hållare för en hjulaxel			1
110:486:1	Lera	Kakel	Kant	Ugnskakel	Grön blyglasyr	1700-tal	1

Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2894